

El sentit del patrimoni cultural de l'Església

Joan Torra i Bitlloch, Prevere

«Destruïu aquest santuari, i en tres dies l'aixecaré», va dir Jesús allà al temple de Jerusalem després d'expulsar-ne els venedors que l'havien convertit en un mercat. Ens ho explica l'evangeli de Joan. Continua dient: «Ell es referia al santuari del seu cos» (Joan 2,19-21). Té un gruix tan gran aquesta afirmació que quan el sanedrí el va jutjar, per tal de poder-lo condemnar a mort van portar testimonis que declaraessin que ho havia dit, és a dir, que atemptava contra el temple de Jerusalem.

Quan Jesús morí a la creu, el relat de la passió diu que «la cortina del santuari s'esquinçà en dos trossos de dalt a baix» (Mateu 27,51 i paral·lels). Començava una època totalment nova. Déu ja no seria present mai més en aquell temple únic de Jerusalem. Ni per descomptat caldria cercar-lo en la repetició de temples mimètics escampats per les àrees sacres de les ciutats, sempre idèntics a si mateixos i ben buits, com feien les religions que creien en uns déus sense història.

El temple de veritat on Déu residia era el cos mateix de Jesús que –finalment se'n van adonar– estava ple de l'Esperit, el mateix Esperit que el va ressuscitar d'entre els morts. Aleshores cada persona humana, el seu propi cos, era sagrat perquè, tot i que ja contenia espurnes del Déu que l'havia creat a la seva imatge i semblança, ara podia rebre aquell Esperit de Jesús que els seria donat si lliurement el volien rebre. Heus ací el Baptisme salvador que converteix en temple de Déu aquell qui el rep de mans de l'Església. No és estrany que els primers edificis de culte cristians que coneixem siguin baptisteris. Allà, pel camí de l'aigua, comença la vida cristiana; i cal la intimitat que l'edifici proporciona perquè Déu i l'home es puguin trobar. El “temple” ha

deixat de ser el lloc en el qual Déu resideix de manera estàtica –com abans– per passar a ser –ara– el lloc en el qual Déu actua convertint la persona en temple seu. Això comença en el Baptisme i troba la seva plenitud en l’assemblea de l’Església que celebra l’Eucaristia, memorial vivent del Senyor ressuscitat que dóna vida a la vida. Entremig, la vida de la comunitat per impregnar-se de la paraula de Déu i per viure en comunió de caritat, es fa en les cases normals de la gent normal. Fins i tot l’assemblea dominical.

De mica en mica, però, a mesura que es va creixent, es procura que uns edificis passin a ser els llocs diguem-n’hi “oficials”, en els quals la comunitat es reuneix per celebrar la presència activa de Déu enmig d’ella. I potser de manera impròpia n’hi diem “temples” perquè s’hi reuneix l’assemblea d’aquells que són temple de Déu. Amb tota lògica aquests edificis van prenent la fesomia de les persones de cada lloc i aniran expressant –sense proposar-s’ho– de quina manera conceben Déu en cada moment. Són prou diferents les basíliques imperials de les memòries martirials. Perquè no s’entén de la mateix manera el Déu del temps dels màrtirs en les persecucions que el de l’imperi romà. Ni serà igual a orient que a occident. Ni s’hi faran les mateixes pintures decoratives, ni es faran servir els mateix estris litúrgics. Tot pren la fesomia de les persones que ho fan. És allò que en diem inculturació. I que dóna fesomia a les persones i a la història posterior.

També a Catalunya. Quin goig poder tenir la memòria martirial del bisbe Fructuós i els seus diaques a l’amfiteatre de la Tarraco romana, església paulina, documentat tot per les lletres i les pedres! I des d’allà fins avui, poder contemplar el llegat que els nostres avantpassats ens han fet de com entenien Déu i la seva actuació en l’Església i la vida de les persones, i en la nostra terra. La nostra cultura i la nostra història hi enfonsen profundament les seves arrels. Una geografia eclesial feta de bisbats, de monestirs i d’ermites. Els edificis i l’art paleocristià, el temps visigòtic, el pre-romànic i el meravellós romànic, el gòtic, el renaixement i el barroc, el neo-clàssic i el modernisme..., fins a nosaltres. Temples, baptisteris, catedrals i altres edificis, utensilis litúrgics, pintures, escultures, imatges, orfebreria, teixits i ornaments, objectes devocionals... tot plegat per a donar rostre al Déu que s’encarnava en aquells qui ho feien i ens ho han llegat. Per això, tot ens parla de Déu.

Al cap i a la fi, Catalonia és Sacra. Ho és per aquest immens llegat, evangeli viscut que ens revela com Déu ha actuat en aquells que ho varen fer, i que ens ha estat donat perquè ho donem. I ho és perquè, tal com diu sant Pau a la comunitat de Corint –ho hem de traspasar a nosaltres avui– «aquest temple del Déu viu som nosaltres» (2Co 6,16).